

İNGİLTERE'DEN TÜRKİYE'YE YAPILACAK ADLİ TEBLİGATIN HUKUKİ REJİMİ*

(REGULATIONS ON SERVICE OF JUDICIAL DOCUMENTS FROM
ENGLAND TO TURKEY)

Prof. Dr. Murat Atalı**

Yard. Doç. Dr./Asst. Prof. Dr. Ersin Erdoğan***

ÖZ

Bu çalışmada İngiltere'den Türkiye'ye adli belgelerin tebliğ edilmesine ilişkin öngörülen yollar, Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi, Türkiye ile İngiltere Arasında 28.11.1931 Tarihinde İmzalanmış ve 28.6.1932 Tarih ve 2045 Sayılı Kanunla Onaylanmış 13.7.1933 Tarihinde Yürürlüğe Giren Mün'akit Müzaheretli Adliye Mukavelenamesi ve iç hukukta yer alan Türkiye sınırları içerisinde meri olan Tebligat Kanunu hükümleri (m. 26) dikkate alınarak açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tebligat, İngiltere, Türkiye, milletlerarası adli yardım, Lahey sözleşmesi

ABSTRACT

In this paper, the way of service of judicial documents from England to Turkey has been analyzed. In this term, rules of the Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters and bilateral agreement between Turkey and UK on Legal Assistance dated 28.11.1931, and also rules of Turkish Service Code (Nr. 7201) have been examined.

Keywords: Service, England, Turkey, international legal assistance, The Hague Convention

Giriş

Yetkili makamlarının, devletin egemenlik yetkisini kullanarak, bireylerin hukuki durumunu ilgilendiren işlemleri ilgililerine bildirmesi ve bu bildirimini resmi şekilde belgelendirilmesi tebligat olarak adlandırılmaktadır¹. Tebliğ işle-

* Bu makale, 04.11.2016 tarihinde Editörler Kurulu'na ulaşılmış olup, 02.12.2016 tarihinde birinci hakem; 29.11.2016 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, atali@tau.edu.tr

*** Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, ersinerdogan.law@gmail.com

¹ Süha Tanrıver, Medeni Usul Hukuku, Cilt 1, Ankara, 2016, s. 440; Baki Kuru, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, İstanbul, 2016, s. 847; Ramazan Ars-

mi, tanımdan da hareketle, devletin egemenlik yetkisinin kullanımı görünümde olduğundan, kural olarak ülke ile sınırlı olarak gerçekleştirilebilir. Bir devletin, başka bir devlet toprağında, bir tebligat işlemi gerçekleştirilebilmesi, diplomatik temsilcileri vasıtasıyla, ilgili devlet makamlarına müracaat ile mümkündür. Nitekim 7201 sayılı Tebligat Kanunu da bir başka devlet makamına veya onun tarafından gerçekleştirilecek tebligatlar açısından diplomatik temsilcileri dikkate alarak bir düzenleme yapmaktadır (m. 26). Ancak, özellikle diplomatik yollardan gerçekleştirilecek tebligatların çok uzun bir süreyi gerektirmesi ve bu nedenle gerçekleştirilecek işlemlerin yavaş ilerlemesi nedeniyle devletler, ikili ve çok taraflı anlaşmalar yoluyla tebligatın gerçekleştirilmesine yönelik pratik yollar belirlemektedir. Bu çalışmada İngiltere'den Türkiye'ye adli belgelerin tebliğ edilmesine ilişkin öngörülen yollar, ilgili düzenlemeler dikkate alınarak açıklanmıştır.

İngiltere'den Türkiye'ye adli tebligatlara ilişkin değerlendirilmesi gereken üç temel düzenleme mevcuttur. İlki hem Türkiye'nin hem de İngiltere'nin taraf olduğu 1965 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi². İkincisi Türkiye ile İngiltere Arasında 28.11.1931 Tarihinde İmzalanmış ve 28.6.1932 Tarih ve 2045 Sayılı Kanunla Onaylanmış 13.7.1933 Tarihinde Yürürlüğe Giren Mün'akit Müzaheretli Adliye Mukavenamesi (m. 2-6). Üçüncüsü iç hukukta yer alan Türkiye sınırları içerisinde meri olan Tebligat Kanunu (m. 26). Bu çalışmada, sırasıyla söz konusu düzenlemelerde yer alan hükümler çerçevesinde İngiltere'den Türkiye'ye tebligatın nasıl gerçekleştirilebileceği incelenmiştir.

I. 1965 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi

A. Uygulama Alanı

1965 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi hukuki ve ticari konulara ilişkin adli ve gayri adli belgelerin ülke dışında tebliğini düzenlemektedir (m. 1). Söz konusu sözleşmenin uygulanabilmesi için dört koşulun sağlanması gerekmektedir: Birincisi, tebliğ konusu evrakın, bir taraf devletten, muhatabın bulunduğu ve tebligatın gerçekleştirileceği diğer bir taraf devlete gönderilmesi gerekir³. Diğer bir ifadeyle hem tebligatı çıkaran ülke hem de tebligatın gerçek-

lan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar-Ayvaz, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2016, s. 181; Gonca G. Bozdağ, "1965 Tarihli Lahey Sözleşmesi Bakımından Tebligat Kanunu'na İlişkin Bazı Sorunlar", GÜHFD, Cilt: 20, Sayı 2, 2016, s. 270; Timuçin Muşul, Tebligat Hukuku, Ankara, 2013, s. 41; Ejder Yılmaz,/Tacar Çağlar, Tebligat Hukuku, Ankara, 2013, s. 39; Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özkes, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2013, s. 279; Seyithan Deliduman, Tebligat Hukuku Bilgisi, Ankara, 2012, s. 15.

² 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair Lahey Sözleşmesi de ilk 7 maddesinde tebligatın gerçekleştirilmesini düzenlemektedir. Ancak, ülkemizin taraf olduğu söz konusu sözleşmeye, İngiltere taraf olmadığı için, İngiltere'den Türkiye'ye gerçekleştirilecek tebligatlar açısından uygulama imkanı yoktur. Sözleşme hükümleri ve taraf ülkeler açısından bkz. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=33> (son erişim tarihi: 25.10.2016).

³ Davalının yabancı olduğu her durumda sözleşme uygulanmak zorunda değildir, yurt dışına bir tebligatın yapılmasının gerekip gerekmediği lex fori'ye göre tayin edilmekte-

leştirileceği ülke sözleşmeye taraf olmalıdır⁴. Türkiye söz konusu sözleşmeyi 11.6.1968 tarihinde Lahey'de imzalamış ve 9.7.1971 tarih ve 1483 sayılı Kanun ile uygun bulmuştur⁵. İkincisi, muhatabın adresi mutlaka bilinmelidir (m. 1/II)⁶. Üçüncüsü, gönderilen belgenin adli veya gayri adli nitelikte⁷ olması gerekir. Dördüncüsü, söz konusu adli veya gayri adli belge, hukuki veya ticari konulara ilişkin olmalıdır. Hukuki ve ticari konudan ne anlaşılması gerektiği sözleşmede düzenlenmemiştir. 1989 tarihli Özel Komisyon raporunda hukuki ve ticari konu kavramının tespitine ilişkin uygulama sorunları değerlendirilirken, belirlemeyi talepte bulunan ülkenin yapacağı, ancak sözleşmenin adli yardım teşvik maksadı dikkate alındığında tereddütlü konularda liberal yaklaşılması gerektiği ifade edilmiştir⁸. Hem 2003 tarihli hem de 2009 tarihli Sonuç ve Değerlendirme raporlarında ise 1989 tarihli rapora da göndermede bulunarak hukuki ve ticari mesele ifadesinin otonom olarak yorumlanması gerektiği (talep eden veya talepte bulunulan ülke anlayışı ile sınırlı kalınmayacağı) ve gri alanlarda liberal bir yaklaşımın benimsenmesi hususları tekrarlanmıştır⁹.

Sözleşme, 1'inci maddesine göre, yukarıda sözü edilen koşulları taşıyan tüm uyumsuzluklarda uygulanır. Bu çerçevede sözleşme emredici bir ifadeye

dir. Örneğin, *lex fori*, inceleme konumuz açısından İngiliz hukuku, davalının kendi ülkesinde bulunan bir temsilcisine yapılan tebligatı yeterli kabul edebilir.

- ⁴ 2.11.2016 tarihi itibarıyla sözleşmeye taraf devlet sayısı 71'dir. Bkz. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (son erişim tarihi: 2.11.2016).
- ⁵ Söz konusu Kanun ilk olarak 24.12.1971 tarihli 14052 Sayı numaralı Resmi Gazete'de yayınlanmış, ancak metindeki hatalar sebebiyle ikinci bir defa 17.6.1972 tarihli 14218 Sayı numaralı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Belgelerin Hollanda makamlarına tevdi ile birlikte Türkiye 28.4.1972 tarihinden itibaren taraf haline gelmiştir. Süreç hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Gümrah Tokar, "15 Kasım 1965 Tarihli "Hukuki veya Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi" Uyarınca Tebligat Yapılması", DEÜHFD, Cilt:13, Sayı 2, 2011, s. 111.
- ⁶ Muhatabın adresinin bilinmediği durumda taraf devletlerin sözleşmeyi uygulama yükümlülükleri bulunmadığı halde fiiliyatta pek çok taraf devletin bu konuda da yardımcı olduğu ve Özel Komisyon'un bu hareket tarzını teşvik ettiği 2014 tarihli Sonuç ve Değerlendirme raporunda belirtilmiştir. Bkz. Conclusions and Recommendations of the Special Commission on the practical operation of the Hague Service, Evidence and Access to Justice Conventions (20-23 May 2014), para 23, <https://assets.hcch.net/docs/eb709b9a-5692-4cc8-a660-e406bc6075c2.pdf> (son erişim tarihi: 19.6.2016).
- ⁷ Gayri adli belge, doğrudan bir dava ile irtibatlı olmamasına rağmen yargısal bir makâmın müdahalesini gerektiren ödeme emri gibi belgeler olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Report on the work of the Special Commission on the operation of the Hague Service Convention (December 1977), s. 8, https://assets.hcch.net/upload/scrpt14_77e.pdf (son erişim tarihi: 20.6.2016).
- ⁸ Report on the work of the Special Commission of April 1989 on the operation of the Hague Service and Evidence Conventions, para. 6-11, https://assets.hcch.net/upload/scrpt89e_20.pdf (son erişim tarihi: 19.6.2016).
- ⁹ Conclusions and Recommendations of the Special Commission of October-November 2003, para. 69, https://assets.hcch.net/upload/wop/lse_concl_e.pdf; Conclusions and Recommendations of the 2009 Special Commission on the practical operation of the Hague Apostille, Service, Taking of Evidence and Access to Justice Convention, para. 13, https://assets.hcch.net/upload/wop/jac_concl_e.pdf (son erişim tarihi: 19.6.2016). Bu kısımda, iflas, sigorta ve iş ilişkilerinden kaynaklanan uyumsuzluklar ile zarardan fazla tazminata (punitive damages) ilişkin hususların sözleşme kapsamında kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

(*shall apply*) yer vererek sözleşmenin söz konusu koşulları taşıyan tebliğ konularında münhasıran uygulanacağını öngörmektedir¹⁰. Ancak yine sözleşmenin 11'inci maddesine, taraf devletlerin, sözleşmede öngörülen yöntemlerden farklı usullerle de, özellikle ilgili makamları arasında doğrudan bir iletişim yoluyla da tebligatın gerçekleştirilmesini kararlaştırabilmesine imkân tanımaktadır. Keza sözleşmenin 24 ve 25'inci maddeleri de devletlerin aralarında anlaşma yapabilmelerini ve Lahey sözleşmesinin, kendi düzenlediği konularda taraf devletlerin yaptıkları iki taraflı anlaşmalara hanel getirmeyeceğini öngörmektedir. Ayrıca, Türkiye'de sözleşme çerçevesinde tebligatların gerçekleştirilmesi açısından merkezi makam olarak tespit edilen Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün 16.11.2011 tarih ve 63/3 sayılı tebliğinde, *Türkiye ile tebligatın yapılacağı devlet arasında aynı zamanda ikili anlaşma ve çok taraflı sözleşme varsa, kural olarak çok taraflı sözleşmenin uygulanması; ancak ikili anlaşmada çok taraflı sözleşmelere nazaran tebligatı kolaylaştıran ayrı ve özel bir hüküm bulunması halinde ikili anlaşma hükümlerinin uygulanması; tereddüt halinde de yine ikili anlaşmaya göre işlem yapılmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir* ifadesine yer verilmektedir. 1.3.2008 tarih ve 63/1 sayılı tebliğde de açıkça Lahey Sözleşmesine taraf devletlerin ayrıca iki taraflı anlaşma yapabilmelerinin mümkün olduğu zikredilmiştir. 1965 tarihli Lahey Sözleşmesi'nin de amacının tebligat usüllerini kolaylaştırmak olduğu dikkate alındığında¹¹, söz konusu yorumun isabetli olduğunu belirtmek de mümkündür. Şu halde hem 1965 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne taraf olan hem de aralarında iki taraflı anlaşma bulunan İngiltere ve Türkiye arasında gerçekleştirilecek tebligatlar 1965 tarihli Lahey Sözleşmesi'ne göre veya aşağıda incelediğimiz Türkiye ile İngiltere arasında 28.11.1931 tarihinde akdedilmiş Müzaheret-i Adliye Mukavelesine hükümlerine göre gerçekleştirilebilir¹². Diğer bir ifadeyle, Lahey sözleşmesi, İngiltere'den Türkiye'ye gerçekleştirilmek istenen tebligatlar açısından "münhasır" bir uygulama alanına sahip değildir. İlk olarak 1965 tarihli Sözleşme hükümleri çerçevesinden tebligatın nasıl gerçekleştirilebileceğini incelemekteyiz.

B. 1965 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi'nde Yer Alan Tebliğ Yöntemleri

1. Merkezi makam vasıtasıyla tebligat

Sözleşme bir asıl tebliğ yöntemi ile çeşitli alternatif tebligat usülleri öngörmektedir. Sözleşmede öngörülen asıl tebligat usulü merkezi makam vasıtasıyla tebligat olup şu şekilde düzenlenmiştir: Sözleşme'nin 2'nci maddesine

¹⁰ Lahey konferansının uygulayıcılar için hazırladığı uygulama notunda da sözleşmenin münhasır olduğu ifade edilmiştir. Bkz. <https://assets.hcch.net/docs/f4ccc07b-55ed-4ea7-8fb9-8a2b28549e1d.pdf> (son erişim tarihi: 20.6.2016). Ayrıca bkz. Comment Service of Process Abroad under the Hague Convention, Marquette Law Review, Vol. 71, s. 666, <http://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1810&context=mulr> (son erişim tarihi: 20.6.2016).

¹¹ Sözleşmenin başlangıç kısmında açıkça tebliğ hizmetlerini basitleştirmek ve hızlandırmak için bir sözleşme yapmaya karar vermişlerdir ifadesi yer almaktadır.

¹² 1965 tarihli Sözleşme ile iki taraflı anlaşmanın birlikte uygulanabileceği yönünde bkz. Cemal Şanlı/Emre Esen/İnci Ataman-Fıganmeşe, Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul, 2013, s. 438.

göre taraf devletler, diğer taraf devletlerden gelecek tebliğ taleplerini kabul etmek ve Sözleşmenin 3 ila 6'ncı maddeleri uyarınca işlem yapmak üzere bir merkezi makam tespit eder. Türkiye açısından söz konusu merkezi makam Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü olarak belirlenmiştir¹³. Sözleşme'nin 3'üncü maddesine göre, tebligatı çıkaran ülkenin hukukuna göre yetkili idari veya yargısal görevlinin, tebligatın yapılacağı ülkedeki merkezi makama, Sözleşme'nin ekinde yer alan örneğe uygun olarak ve herhangi bir resmi tasdik yahut belgelemeye ihtiyaç göstermeyen¹⁴ bir talep iletmesi gerekir.

Tebliğatı çıkaran kimsenin idari veya yargısal görevli olup olmadığı hususu münhasıran davanın görüldüğü (tebligatı çıkaran) ülkenin kurallarına göre belirlenir. Talepte bulunulan ülkenin, ilgili kişinin gerçekten bu konuda bir yetkisi olup olmadığını kendi hukukuna göre tespit edebilmesi mümkün değildir. Örneğin İngiliz hukukuna göre avukatın tebliğ çıkarma yetkisinin bulunması durumunda, Türkiye'de avukatların tebliğ çıkarma yetkisi olmadığı gerekçesiyle, bir İngiliz avukatın çıkardığı tebliğin sözleşme kapsamında olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi mümkün değildir.

Söz konusu talep, sözleşme ekinde bulunan matbu formun doldurulması suretiyle hazırlanmalıdır¹⁵. Matbu talep formu üç kısımdan oluşmaktadır: Tebliğ talebi (*Request*), tebliğ mazbatası (*Certificate*) ve tebliğ konusu evrakın özeti (*Summary of the document*). 1980 tarihli on dördüncü oturumda ayrıca taraf devletlere, söz konusu matbu formun yanında bir de tebliğ konusu evrakın hukuki niteliği, amacı ve etkilerine dair bir uyarıyı da (*Warning*¹⁶) eklemeleri tavsiyesinde bulunulmuştur. Söz konusu belgelerin mutlaka İngilizce veya Fransızca olarak yazılması gerektiği, ancak tebliğ çıkaran ülkenin dilinde de ayrıca yazılabileceği öngörülmüştür (m.7/I). Formlardaki boş kısımların ise ya tebliğin gerçekleştirileceği ülkenin dilinde veya İngilizce yahut Fransızca doldurulması gerekir (m. 7/II). Ayrıca tebliğ konusu belge de talep formuna eklenmeli ve her ikisinin de birer nüshası hazırlanmalıdır (m. 3/II).

Sözleşme'nin 4'üncü maddesine göre, merkezi makam bir ön inceleme yapar ve eğer talebin Sözleşme hükümlerine uygun olmadığı kanaatine varırsa, talepte bulunan makamu uygun şekilde bilgilendirir ve talebe ilişkin itirazlarını somut olarak belirtir. Apostille, Tebligat, Delillerin Toplanması ve Adalet Erişime Dair Lahey Sözleşmelerinin Pratik olarak Uygulanması Hakkındaki 2009

¹³ Bkz. Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Genelge No: 63/3, <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/genelgeler/63%20-%203.pdf> (son erişim tarihi: 18.6.2016).

¹⁴ Örneğin Apostille şerhi istenmesi mümkün değildir.

¹⁵ Özel Komisyon 2009 tarihli değerlendirmesinde de örnek formun kullanılmasının zorunlu olduğunu teyit etmiş ve devletlerin bu yönde teşvik edildiğini ifade etmiştir. 2014 tarihli değerlendirmede de söz konusu matbu formlara riayet edilmesinin gecikmeleri engelleyeceği ve gereksiz masraflardan kurtarabileceği de belirtilerek formun mümkünse el ile doldurulmaması da ifade edilmiştir. Conclusions and Recommendations of the 2009 Special Commission on the practical operation of the Hague Apostille, Service, Taking of Evidence and Access to Justice Conventions, para. 29, <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=4694> (son erişim tarihi: 18.6.2016).

¹⁶ Söz konusu matbu uyarı metni için bkz. <https://assets.hcch.net/upload/formule14.pdf> (son erişim tarihi: 18.6.2016).

tarihli Özel Komisyon'un Sonuç ve Tavsiyeleri'nin¹⁷ 23 (a) paragrafında belirtildiği üzere, talepte bulunan makam, talepte bulunulmasından itibaren 30 gün içerisinde tebligatın yapılacağı ülke makamlarından herhangi bir onay bildirimini almadığı takdirde, muhatap ülke merkezi makamına talebin akıbetini sorabilir. Merkezi makam, makul bir süre içerisinde söz konusu soruyu yanıtlamalıdır. Ayrıca yetersiz bilgi veya belge ile başvuruda bulunulması durumunda, muhatap ülke makamlarının en uygun şekilde eksikliğin giderilmesi için başvuruda bulunan makamlarla iletişim kurmaları tavsiye edilmektedir¹⁸. Sözleşme'nin 13'üncü maddesine göre, şayet talep sözleşmeye uygun olarak gönderilmişse, tebligatın gerçekleştirileceği ülke makamı ancak egemenliğinin veya güvenliğinin ihlali sonucu doğacağı gerekçesiyle tebliğ başvurusunu reddedebilir. Keza aynı maddenin ikinci fıkrasında, somut uyumsuzluk açısından tebligatın gerçekleştirileceği ülke mahkemelerinin milli hukukuna göre kesin yetkili olduğu veya söz konusu talebin dayanağı olan davanın, milli hukukuna göre kendi ülkesinde açılmayacağı gerekçesiyle tebligat taleplerinin reddedilemeyeceği düzenlenmiştir.

Sözleşmeye uygun biçim yapılan tebliğ talebi üzerine, merkezi makam tebligatı üç şekilde gerçekleştirebilir (m. 5 – Aşa. Şekil 1):

- Birincisi, merkezi makam tebliği bizzat veya milli hukukuna göre ülke içerisindeki kişilere tebligatın gerçekleştirildiği yöntemle gerçekleştirebilir.
- İkincisi, talepte bulunan makamca istenen ve merkezi makamın milli hukukuna aykırı olmayan bir yöntemle gerçekleştirebilir.
- Üçüncüsü, muhatabın iradesine bağlı olarak, onun tarafından kabul edilmiş olması durumunda gayri resmi bir doğrudan teslimle gerçekleştirilir.

Dolayısıyla muhatabın razı olmaması durumunda tebligat, ancak milli hukuktaki tebligat usûllerine veya milli hukuka aykırı olmamak kaydıyla talepte bulunan ülkenin belirlediği bir yöntemle gerçekleştirilebilir. Şayet tebligatın birinci veya ikinci şekillerden birine uygun olarak gerçekleştirilecekse, tebligatın gerçekleştirileceği ülke merkezi makamı tebliğ konusu belgenin kendi resmi dilinde yazılmasını veya tercümesinin eklenmesini de talep edebilir (m. 5/III). Buna karşılık gayri resmi yollarda gerçekleştirilen tebligatlar açısından tercüme ihtiyacı yoktur¹⁹.

Türkiye'de Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün hem 16.11.2011 tarihli genelgesi hem de 1.3.2008 tarihli genelgesine göre²⁰, taraf devletten merkezi makam olarak Uluslararası Hukuk ve

¹⁷ Conclusions and Recommendations of the 2009 Special Commission on the practical operation of the Hague Apostille, Service, Taking of Evidence and Access to Justice Conventions, <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=4694> (son erişim tarihi: 18.6.2016).

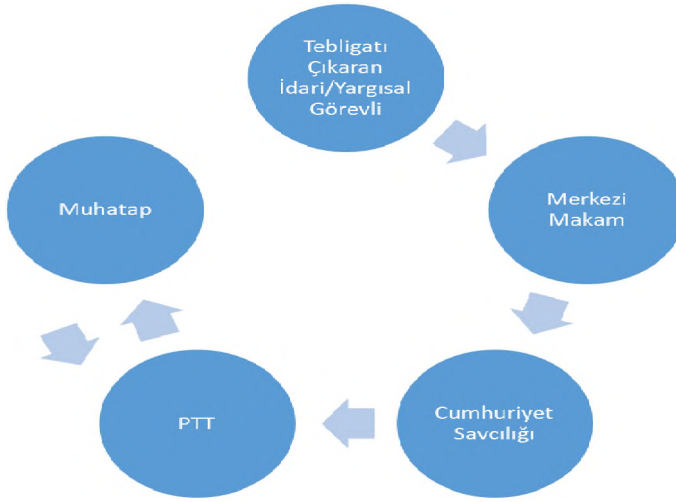
¹⁸ Conclusions and Recommendations of the 2009 Special Commission on the practical operation of the Hague Apostille, Service, Taking of Evidence and Access to Justice Conventions, para. 23 (b).

¹⁹ Conclusions and Recommendations of the Special Commission on the practical operation of the Hague Service, Evidence and Access to Justice Conventions (20-23 May 2014), para. 28, <https://assets.hcch.net/docs/eb709b9a-5692-4cc8-a660-e406bc6075c2.pdf> (son erişim tarihi: 19.6.2016).

²⁰ Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Genelge No: 63/3, <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/genelgeler/63%20-%203.pdf> (son erişim tarihi: 25.6.2016).

Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'ne gelen tebligat talebi üzerine, ilgili tebliğ evrakı, tebliğ edilecek kişinin adresinin bulunduğu yerdeki Cumhuriyet başsavcılığına iletilir (para 48). Cumhuriyet başsavcılığı da tebligatı Tebligat Kanunu hükümlerinin göre PTT aracılığı ile gerçekleştirir (para. 49). Sonuçta düzenlenecek tebliğ mazbatasını (*Certificate*) da yabancı devlet makamına iletmek üzere genel müdürlüğe gönderilir (para. 49).

Merkezi makam tebligatı gerçekleştirdikten sonra, tebliğ mazbatasını (*Certificate*) doldurarak başvurana gönderir (m. 6/IV). Tebliğ mazbatasında, tebligatın hangi yöntemle gerçekleştirildiği, tebliğin yapıldığı yer ve tarih, tebliğ evrakının teslim edildiği kimse gösterilir (m. 6/II). Şayet tebligat yapılamıyorsa, neden yapılamadığı da tebliğ mazbatasında (*Certificate*) yer alır (m. 6/II).

Şekil 1 – Merkezi makam vasıtasıyla tebligat

2. Diplomatik Memurlar veya Konsolosluk Görevlileri Aracılığıyla Tebligat

Sözleşmede öngörülen ikinci tebligat usulü, diplomatik memurlar veya konsolosluk görevlileri ile gerçekleştirilebilecek tebligattır. Sözleşmenin 8'inci maddesine göre taraf devletler, merkezi makam yerine²¹, zor kullanmaksızın, doğrudan diplomatik memurları veya konsolosluk görevlileri aracılığı ile de yurt dışına tebligatı gerçekleştirebilir. Ancak, devletler, tebligatın yapılacağı kişinin, tebliği çıkararak ülkenin kendi tabiiyetinde olması hali dışında, bu usülle, kendi topraklarında tebligat yapılmasına karşı çıkabilir. Türkiye söz konusu hükme çekince koymuştur²². Buna göre taraf devletler Türkiye'de, diplomatik memur-

²¹ Burada bir alternatif düzenleme vardır, tercih başvuran makama ait olacaktır.

²² Çekinceler için bkz. 20.2.1973 tarih ve 14454 sayılı Resmi Gazete.

lar veya konsolosluk görevlileri aracılığıyla tebligatı ancak kendi vatandaşlarına yapabilir.

Sözleşmenin 9'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre taraf devletler konsolosluk vasıtasıyla diğer taraf devletin bu iş için yetkilendirilmiş makamına ilgili belgeleri göndermek suretiyle tebligatın gerçekleştirilmesini istemesi mümkündür. Bu durumda tebligatı çıkaran ülkedeki resmi makam, tebliğ konusu evrakı ve talebi, önce kendi dış işleri bakanlığına gönderir, dış işleri bakanlığı ise tebligatın gerçekleştirileceği ülkedeki konsolosluk temsilcisine ilgili evrakı iletir. Konsolosluk temsilcisi de tebligatın gerçekleştirileceği ülkede bu amaçla yetkilendirilen makama evrakı iletir ve o makam tebligatın yapılacağı şahsa tebligatı gerçekleştirir²³. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre söz konusu talebin gerekirse, ancak istisnai hallerde, diplomatik yollarla da (ilgili konsolosluk temsilcisinin, yetkili makam yerine önce tebligatın gerçekleştirileceği ülke dış işleri bakanlığına göndermesi suretiyle) yetkili makama gönderilmesi istenebilir.

3. Sözleşmenin 10'uncu Maddesinde Öngörülen Diğer Tebliğ Usülleri

1965 tarihli Lahey sözleşmesi esas olarak merkezi makam vasıtasıyla tebligata ilişkin hükümlere yer vermekte, ancak taraf devletlerin de kabul etmesi koşuluyla özellikle 10'uncu maddesinde oldukça pratik ve hızlı şekilde tebligatın gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır. Sözleşme 10'uncu maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentlerinde taraf devletlerin çekince koymamaları halinde uygulanabilecek üç ayrı tebligat usulü öngörmektedir:

- Birincisi, adli belgelerin posta vasıtası ile doğrudan tebligatın gerçekleştirileceği kişiye gönderilmesi
- İkincisi, adli belgelerin, tebligatı çıkaran ülkenin, tebligat çıkarmaya yetkili makamı (yargısal makamlar, görevliler, diğer yetkili kimseler) tarafından, tebligatın yapılacağı ülkedeki ilgili makama (yargısal makam, görevli veya diğer yetkili kimseler) doğrudan gönderilmesi
- Üçüncüsü, yargılama ile ilgili herhangi bir kişinin, doğrudan tebligatın gerçekleştirileceği ülkedeki yargısal makamlar, görevliler veya diğer yetkili makamlar vasıtasıyla tebligatı gerçekleştirilmesi

Türkiye sözleşmenin 10'nuncu maddesinde öngörülen tüm tebliğ usüllerine çekince koyduğu için, söz konusu hükümlere göre taraf bir diğer ülke makamı tarafından Türkiye'ye bu madde uyarınca tebligat yapılamaz²⁴. Örneğin,

²³ Süreç için bkz. <https://assets.hcch.net/docs/f4ccc07b-55ed-4ea7-8fb9-8a2b28549e1d.pdf> (son erişim tarihi: 25.6.2016).

²⁴ Ancak bu maddeye çekince koymayan ülkelere, Türkiye'den çıkarılan tebligatların, sözleşmenin 10'uncu maddesi göre gerçekleştirilebilmesi mümkündür. Örneğin İngiltere, bu maddeye çekince koymadığı için, muhatabın anlayacağı dilde düzenlenmiş olması kaydıyla Türkiye'den İngiltere'ye gerçekleştirilecek tebligatlar açısından posta yolu kullanılabilir. Şanlı/Esen/Ataman-Figanmeşe, s. 437. Bu yönde Kanada ile ilgili bir karar için bkz. "Davacı tarafından davalı aleyhine açılan boşanma davası ile bundan önce bağımsız olarak açılan nafaka davası birleştirilerek görülmüştür. Nafaka davasına dair dava dilekçesi davalıya hiç tebliğ edilmemiş, boşanma davasına dair dava dilekçesi ve duruşma gününü ihtiva eden davetiye ise, davalının Kanada (Toronto)'daki adresine doğrudan tebliğ yöntemiyle tebliğ edilmesi için iadeli taahhütlü yolla gönderilmiş, tebliğ evrakı gösterilen adreste muhataba değil, F. isimli kişiye teslim edilmiştir. Kanada, 1965 tarihli Lahey Tebligat Sözleşmesinin tarafıdır. Bu sözleşmede kabul edilen tebligat

doğrudan muhataba posta yoluyla bir tebligat yapılmak istenmesi veya Türkiye'de tebliğ çıkarmaya yetkili bir makama doğrudan (örneğin noter) iletmesi durumunda, bu geçersiz bir tebligat olur. Muhatap, söz konusu durumu, davanın görüldüğü yabancı mahkeme önünde ileri sürebilir. Muhatabın bu geçersizliği yabancı mahkeme önünde ileri sürmemesi veya bunun mahkemece usulüne uygun olarak değerlendirilmesi halinde, ilgili ülke mahkemesince verilen kararın Türkiye'de tenfizi mümkün olmaz. Zira Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde, kişinin tenfiz talebine, hüküm veren mahkemeye usulüne uygun olarak çağrılmadığını da ileri sürebileceğini belirtmektedir. Yargıtay²⁵ da buna aykırı olarak yapılan tebligat üzerine ortaya çıkan yabancı mahkeme kararına ilişkin olarak;

*Dava, yabancı mahkeme kararının tenfizi istemine dair olup, davalı tarafça, tenfizi istenilen yabancı mahkeme kararının kendilerine Lahey Sözleşmesi hükümlerine uygun olarak Adalet Bakanlığı aracılığıyla tebliğinden sonra hükmü veren yabancı mahkemeye yaptıkları itirazın, anılan mahkeme tarafından kararın kendilerine posta yoluyla daha önceden tebliğ edildiği ve bu tebliğden sonra davacının talebi üzerine diplomatik yoldan yapılan tebliğin davalıya yeni bir hak bahşetmeyeceği gerekçesiyle reddedildiği savunulmuş ve buna dair yabancı mahkeme karar fotokopileri dosyaya ibraz edilmiştir. Yabancı bir mahkeme kararının tenfiz edilmesi için öncelikle kararın usulünce kesinleşmiş olması gerekmektedir. **Türkiyeye Almanya arasında 28.4.1972 tarihinde yürürlüğe giren 1965 tarihli Adli Yardımlaşmaya İlişkin Lahey Sözleşmesi hükümleri gereğince tebligatların diplomatik yolla yapılacağı kararlaştırılmış olup bu yolla tebliğ edilmeyen bir yabancı mahkeme ilamının kesinleşmesi mümkün bulunmamaktadır.** O halde, mahkemece davalı savunması üzerinde durularak, dava tarihi itibarıyla tenfizi istenilen kararın usulünce kesinleşip kesinleşmediğinin araştırılması ve sonucuna göre karar verilmesi gereken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bu sebeple bozulması gerekmektedir.*

Aynı yönde diğer kararlar:

*"Davacı vekili,... Eyalet Mahkemesi'nin.. O 77/..... nolu kararının tenfizini talep etmiştir. Davalı şirket vekili, davanın reddini savunmuştur. **Mahkemece, Türkiye ile Almanya arasında 28.04.1972 tarihinde yürürlüğe giren 1965 tarihli Adli Yardımlaşmaya İlişkin Lahey Sözleşmesi'nin imzalandığı, sözleşme gereğince her iki devlet tarafından mahkeme kararının örnek 184 formu kullanılarak taraflara tebliğinin gerektiği, tenfizi istenilen mahkeme kararında bu usüle uyulmadığı, postaya verilme tarihinin tebliğ tarihi sayıldığı, MÖHUK 38/c madde gereğince yapılan tebligatın kamu düzenine aykırı olduğu, MÖHUK 34 madde gereğince ortada kesin-***

usulü, kural olarak merkezi makamlar aracılığıyla tebligattır. Ne var ki, aynı sözleşmenin 10. maddesi istisnai olarak doğrudan posta yoluyla tebligatı da kabul etmiştir. Kanada, doğrudan posta yoluyla tebligatı kabul eden ülkelerden olup, doğrudan posta yoluyla tebliğ yönteminin uygulanmasında bir usulsüzlük bulunmamakta ise de, bu yolla tebligat, tebliğ muhatabına yapılmadığından geçerli kabul edilmemiştir. Bu husus davalının savunma hakkını kısıtlayan önemli bir usul hatasıdır. Bu itibarla davalıya yargılama ile ilgili açıklamada bulunma ve delillerini bildirme hakkı tanınmadan yokluğunda hüküm kurulması doğru bulunmamıştır." 2. HD, 14.2.2012, E. 2010/22937, K. 2012/2620, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 20.6.2016).

²⁵ 11. HD, 19.2.2015, 1049/2238, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 20.6.2016).

leşmiş bir mahkeme kararından bahsedilemeyeceği gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir. Kararı davacı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir²⁶.”

“Davacı vekili, Almanya Essen Eyalet Mahkemesi tarafından verilen 30.06.2008 tarih ve 2 O 164/07 Sayılı kararın kesinleştiğini ileri sürerek, bu kararın tanınmasına ve tenfizine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı şirket vekili, derdestlik itirazında bulunmuş, davanın esasına dair olarak da davanın reddini istemiştir. Davalı H.B. vekili, davanın reddini istemiştir. Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, yabancı mahkeme kararına dayanarak dava dilekçesinin Adalet Bakanlığı vasıtasıyla tebliğ edilmediği, davalıya savunma hakkı tanınmadan hüküm kurulmuş adil yargılama ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle, davanın reddine karar vermiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Dava, yabancı mahkeme ilamının tenfizi istemine dair olup, mahkemece yukarıda açıklanan gerekçeyle davanın reddine karar verilmiştir. Yabancı bir mahkeme kararının tenfizine karar verilebilmesi için yabancı mahkeme kararının usulüne uygun olarak kesinleşmiş olması gerekmektedir. **1965 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi'nde sözleşmeye taraf olan ülkeler arasında yapılacak tebligatların hangi makam tarafından ve hangi usul çerçevesinde yerine getirileceği belirlenmiş olup, hem Türkiye Cumhuriyeti hem de Almanya anılan sözleşmeye taraftır. 1965 tarihli Lahey Sözleşmesi ile kabul edilen istisnai tebligat yöntemlerinden biri de doğrudan posta yolu ile tebligattır. Bu yöntem, sadece sözleşmenin 10. maddesine çekince koymayan ülkeler açısından başvurmak mümkündür. Türkiye, 10. maddedeki tebligat yöntemini kabul etmeyeceğini bu maddeye koyduğu çekince ile belirtmiştir. O halde, yabancı bir mahkeme ilamının kesinleşmesi, ilamın yukarıda anılan Sözleşme hükümlerine uygun biçimde tebliğ edilmiş olmasına bağlıdır.** Somut olaya gelince, yabancı mahkeme ilamında dava dilekçesinin davalılara 10.01.2008 tarihinde tebliğ edildiği belirtilmiş, davacı vekilince de dava dilekçesinin Adalet Bakanlığı kanalıyla davalılar vekiline 10.01.2008 tarihinde tebliğ edildiğine dair tebligat belgeleri dosyaya ibraz edilmiş olmasına rağmen mahkemece, dosya kapsamına uygun düşmeyecek şekilde dava dilekçesinin Adalet Bakanlığı vasıtasıyla tebliğ edilmediği, davalının savunma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi yerinde görülmemiştir. Bu durumda, mahkemece, davalı şirket vekilinin kesinleşme şerhli yabancı mahkeme ilamının usulüne kesinleşmediği yönündeki itirazı gözetilerek yukarıda yapılan açıklamalar ışığında kararın tebliğine dair tebliğ belgelerinin sunulması için davacı vekiline usulüne uygun kesin süre verilerek ortaya çıkacak sonuca göre karar verilmesi gerektiğinden davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulüyle kararın davacı yararına bozulmasına karar verilmiştir²⁷.”

“Davacı vekili, davalının, müvekkilinden tahsil ettiği parayı iade etmediğinden aleyhine Almanya Memmingen Eyalet Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi'nde

²⁶ 11. HD, 2.3.2016, E. 2015/8012, K. 2016/2271, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 25.6.2016).

²⁷ 11. HD, 10.2.2016, E. 2015/13931, K. 2016/1211, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 25.6.2016).

alacak davası açtığını, açılan bu davaya ilişkin kararın 04/02/2013 tarihinde kesinleştiğini ve davalıya 28/01/2011 tarihinde usûlüne uygun olarak tebliğ edildiğini ileri sürerek, anılan kararın tanınmasına ve tenfizine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, davanın reddini istemiştir. Mahkemece, dava dilekçesi ve ilamın diplomatik yolla Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından davalıya tebliğ edildiği, davanın savunma hakkı kısıtlanmadan yargılama yapıldığı, tenfizi istenen ilamın Türk kamu düzenine açıkça aykırı bir özelliğinin bulunmadığı gerekçeyle davanın kabulüne dair verilen karar davalı vekili tarafından temyizi üzerine Dairemizin 02/12/2014 tarihli kararı ile onanmıştır. Davalı vekili, karar düzeltme isteminde bulunmuştur. Dava, yabancı mahkeme kararının tenfizi istemine ilişkin olup, mahkemece, yazılı gerekçe ile davanın kabulüne karar verilmiş ise de, yabancı mahkeme kararının tenfiz edilmesi için öncelikle kararın usûlünce kesinleşmiş olması gerekmektedir. Türkiye ile Almanya arasında, **28.04.1972 tarihinde yürürlüğe giren 1965 tarihli Adli Yardımlaşmaya İlişkin Lahey Sözleşmesi hükümleri gereğince tebligatların diplomatik yolla yapılacağı kararlaştırılmıştır.** Davacı tarafça dosyaya tercümesi sunulan Köln Eyalet (Asliye Hukuk) Mahkemesi kararı ile tebliğ ilişkin belgelerden; tenfizi istenilen kararın önce posta yolu ile davalılara tebliğ edildiği, daha sonra Lahey Sözleşmesi uyarınca tebliğ olunduğu, ancak diplomatik yoldan yapılan tebliğ üzerine davalı şirket vekilinin yabancı mahkeme nezdinde yaptığı itirazın posta yoluyla yapılan tebliğin geçerli bulunduğu, sonradan diplomatik yoldan yapılan tebliğin davalıya yeni bir hak bahşetmeyeceği gerekçesiyle reddedildiği, bu karar üzerine de davalı şirket vekilinin temyiz talebinin reddine dair kararı O. M. nezdinde 24 U 2351/11 dosya numarası ile temyiz etmesine rağmen temyiz başvurusunun aynı nedenle reddedildiği anlaşılmaktadır. **Bu durumda, yabancı mahkeme kararı tebliğinin posta yoluyla yapıldığı, diplomatik yoldan yapılan tebliğ yabancı mahkemece hukukken bir değer verilmediği ve usûlünce tebliğ edilmeyen kararın davalı şirket yönünden kesinleşmediği gözetilerek, mahkemece, tenfiz isteminin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmediğinden** Dairemizin 02.12.2014 gün ve 2014/187-18822 sayılı onama ilamının kaldırılarak, mahkeme kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir²⁸.”

“Davacı vekili, Almanya Essen Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen 26.03.2009 tarih 5 O 12/09 sayılı kararın kesinleştiğini ileri sürerek, bu kararın tenfizine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalılar vekilleri, davanın reddini istemiştir. Mahkemece, uyulan bozma ilamı ve tüm dosya kapsamına göre, davacı tarafça dosyaya sunulan tebliğ belgelerindeki dosya numarasının yabancı mahkeme kararının dosya numarasında farklı olduğu, Adalet Bakanlığı'nca dosya numaralarındaki farklılığın kendilerinden kaynaklanmadığının bildirildiği, bu durumda ortada kesinleşmiş bir yabancı mahkeme kararından bahsedilemeyeceği gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Dava, yabancı mahkeme kararının tenfizi istemine ilişkindir. Yabancı bir mahkeme kararının tenfizine karar verilebilmesi için yabancı mahkeme kararının usûlüne uygun olarak kesinleşmiş olması gerekmektedir. **1965 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi'nde sözleşmeye taraf olan ülkeler arasında yapılacak tebligatların hangi makam tarafından ve hangi usûl çerçevesinde yerine getirileceği belirlenmiş olup,**

²⁸ 11. HD, 1.10.2015, 2329/9727, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 25.6.2016).

hem Türkiye Cumhuriyeti hem de Almanya anılan sözleşmeye taraftır. 1965 tarihli Lahey Sözleşmesi ile kabul edilen istisnai tebliğat yöntemlerinden biri de doğrudan posta yolu ile tebliğattir. Bu yönetime, sadece sözleşmenin 10. maddesine çekince koymayan ülkeler açısından başvurmak mümkündür. Türkiye, 10. maddedeki tebliğat yöntemini kabul etmeyeceğini bu maddeye koyduğu çekince ile belirtmiştir. O halde, yabancı bir mahkeme ilamının kesinleşmesi, ilamın yukarıda anılan Sözleşme hükümlerine uygun biçimde tebliğ edilmiş olmasına bağlıdır. Somut olayda, tenfizi istenen yabancı mahkeme kararının Adalet Bakanlığı kanalıyla davalı vekiline 19.10.2009 tarihinde tebliğ edildiğine dair belge bulunmasına rağmen, karar tercümesinde kararın, davalıya 03.11.2009 tarihinde tebliğ edildiği yazılmaktadır. Bu durumda, tebliğ belgelerindeki tarih ile kararda belirtilen tebliğ tarihi örtüşmediğine göre kararın davalıya usûlünce tebliğ edilip edilmediği, karara itirazda bulunulup bulunulmadığı, kararın kesinleşip kesinleşmediği araştırılmalıdır. Ancak mahkemece, bu hususta bir araştırma yapılmaksızın, sadece dava dilekçesinin tebliğine dair 27.02.2009 tarihli tebliğ belgelerindeki dosya numarasındaki farklılığın neden kaynaklandığının araştırılması için Adalet Bakanlığına yazı yazılmasıyla yetinilmiş, Adalet Bakanlığı'nca da yanlışlığın kendilerinden kaynaklanmadığı bildirilmesi üzerine genel bir ifadeyle tebliğ belgelerindeki dosya numarasının farklı olduğu, kesinleşmiş bir karardan bahsedilemeyeceği gerekçesiyle tenfiz isteminin reddine karar verilmiştir. Mahkemece, Adalet Bakanlığı kanalıyla yabancı mahkemeye, dava dilekçesinin ve kararın tebliğ edilip edilmediği, karara itiraz edilip edilmediği, kararın kesinleşip kesinleşmediği hususunda yazı yazılarak ortaya çıkacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş kararın, davacı yararına bozulması gerekmiştir²⁹.”

“Davacı vekili, davalının aldığı parayı geri ödememesi nedeniyle yurtdışında açtıkları davada verilen kararın kesinleştiğini bildirerek, Almanya Duisburg Asliye Hukuk Mahkemesi kararının tenfizini talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, davanın reddini savunmuştur. Mahkemece, bozma üzerine yapılan yargılama sonucunda davanın reddine dair verilen karar, davacı vekilinin temyizi üzerine Dairemizce onanmıştır. Bu kez, davacı vekili karar düzeltme talep etmiştir. Dava, yabancı mahkeme kararının tenfizi talebine ilişkindir. **Mahkemece yargılama sırasında davacı vekiline, yabancı mahkeme kararının davalılardan K. Holdin A.Ş'ye tebliğ edildiğine ilişkin tüm evrakları sunması, aksi takdirde mahkeme kararının posta yolu ile yapılmış sayılacağı ihtarını içeren kesin süre verilmiş, kesin sürede tebliğ evraklarının sunulmadığı, bu nedenle de yabancı mahkeme kararının Alman Usûl Kanunları gereğince doğrudan posta yolu ile tebliğ edildiğinin kabulünün gerekeceği, buna göre de ortada MÖHUK.m.50 uyarınca kesinleşmiş bir yabancı mahkeme kararının bulunmadığı gerekçesiyle dava red edilmiştir.** Dairemiz yabancı mahkeme kararının, 1965 tarihli Lahey Sözleşmesi hükümlerine **Türkiye'nin koyduğu çekince nedeniyle posta yoluyla doğrudan tebliğ edilmesinin davalının savunma hakkını kısıtladığı ve kararın kesinleşmediği, bu nedenle tebliğatın diplomatik yolla ve Adalet Bakanlığı vasıtası ile yapılması gerektiği görüşünde olup,** mahkemece, tebliğ evraklarınının 6102 sayılı HMK'nın 221.maddesi uyarınca Adalet Bakanlığından sorulması gerekirken, bu belgeleri sunması için davacıya kesin süre vermesi ve kesin

²⁹ 11. HD, 16.9.2015, 5882/9324, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 25.6.2016).

süre sonunda da tebligatın posta yolu ile yapıldığı sonucuna vararak kararın kesinleşmediği gerekçesiyle davayı red etmesi doğru olmayıp bu nedenlerle yerel mahkeme kararının bozulması gerekirken Dairemizin 25.11.2014 gün 2013/18743-2014/18356 sayılı kararı ile onandığı anlaşıldığından davacı vekilinin karar düzeltme isteminin kabulü ile kararın bozulmasına karar vermek gerekmiştir³⁰.”

“Davacı vekili, Almanya Stuttgart Eyalet Mahkemesi tarafından verilen 06.12.2010 tarihli, 12 O 221/10 numaralı kararın kesinleştiğini ileri sürerek, tenfizine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davahılar vekilleri ayrı ayrı, davanın reddini istemiştir. Mahkemece, bozma ilanına uyularak yapılan yargılama ve dosya kapsamına göre, dava dilekçesi ve ilamın Lahey Sözleşmesine göre tebliğ edildiği, savunma hakkının kısıtlanmadığı, kamu düzenine aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle, davanın kabulüne, yabancı mahkeme ilamının tanınması ve tenfizine karar verilmiştir. Kararı, davalı K. A. vekili temyiz etmiştir. 1- Dosyadaki yazılara, mahkemece uyulan bozma kararı gereğince hüküm verilmiş olmasına ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davalı K. Hol. A.Ş. vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan sair temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir. 2-Dava, yabancı mahkeme kararının tenfizi istemine ilişkin olup, davalı tarafça, tenfizi istenilen yabancı mahkeme kararının kendilerine Lahey Sözleşmesi hükümlerine uygun olarak Adalet Bakanlığı aracılığıyla tebliğinden sonra hükmü veren yabancı mahkemeye yaptıkları itirazın, anılan mahkeme tarafından kararın kendilerine posta yoluyla daha önceden tebliğ edildiği ve bu tebliğden sonra davacının talebi üzerine diplomatik yoldan yapılan tebliğin davalıya yeni bir hak bahşetmeyeceği gerekçesiyle reddedildiği savunulmuş ve buna ilişkin yabancı mahkeme karar fotokopileri dosyaya ibraz edilmiştir. Yabancı bir mahkeme kararının tenfiz edilmesi için öncelikle kararın usûlünce kesinleşmiş olması gerekmektedir. **Türkiye ile Almanya arasında 28.04.1972 tarihinde yürürlüğe giren 1965 tarihli Adli Yardımlamaya İlişkin Lahey Sözleşmesi hükümleri gereğince tebligatların diplomatik yolla yapılacağı kararlaştırılmış olup bu yolla tebliğ edilmeyen bir yabancı mahkeme ilamının kesinleşmesi mümkün bulunmamaktadır.** Bu itibarla, mahkemece davalı tarafın anılan savunması üzerinde durularak, dava tarihi itibarıyla tenfizi istenilen kararın usûlünce kesinleşip kesinleşmediğinin araştırılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir³¹.”

“Davacı vekili, Almanya Bochum Eyalet Mahkemesi tarafından verilen 22.09.2010 tarih ve 8 O 30/10 sayılı kararın kesinleştiğini ileri sürerek, bu kararın tanınmasına ve tenfizine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, davanın reddini istemiştir. Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, MÖHUK'un 54. maddesinde düzenlenen tenfiz şartlarının oluştuğu gerekçesiyle, davanın kabulüne karar vermiştir. Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir. Dava, yabancı mahkeme ilamının tenfizi istemine ilişkin olup, mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir. Yabancı bir mahkeme kararının tenfizine karar verilebilmesi için yabancı mahkeme kararının usûlüne uygun olarak kesinleşmiş olması gerekmektedir. 1965 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşme-

³⁰ 11. HD, 2.7.2015, 3276/8820, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 25.6.2016).

³¹ 11. HD, 2.6.2015, E. 2014/10924, K. 2015/7492, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 25.6.2016).

si'nde sözleşmeye taraf olan ülkeler arasında yapılacak tebligatların hangi makam tarafından ve hangi usûl çerçevesinde yerine getirileceği belirlenmiş olup, hem Türkiye Cumhuriyeti hem de Almanya anılan sözleşmeye taraftır. **1965 tarihli Lahey Sözleşmesi ile kabul edilen istisnai tebligat yöntemlerinden biri de doğrudan posta yolu ile tebligattır. Bu yöntem, sadece sözleşmenin 10. maddesine çekince koymayan ülkeler açısından başvurmak mümkündür. Türkiye, 10. maddedeki tebligat yöntemini kabul etmeyeceğini bu maddeye koyduğu çekince ile belirtmiştir. O halde, yabancı bir mahkeme ilamının kesinleşmesi, ilamın yukarıda anılan Sözleşme hükümlerine uygun biçimde tebliğ edilmiş olmasına bağlıdır.** Somut olaya gelince, davacı vekilinin yabancı mahkeme kararının davalı şirkete tebliğine dair sunmuş olduğu belgelerindeki üst yazıda tenfizi istenen karara ilişkin dosya numarası(8 O 30/10) yazılı ise de ekindeki tebliğ tebellüğü tutanağında dava dışı "Duisburg Eyalet Mahkemesi'nin 3 O 7/09 sayılı yazıları" açıklaması bulunduğu gibi bu belgedeki tebliğ tarihi de tenfizi istenen yabancı mahkeme ilamındaki davalı şirkete yapılan tebliğ tarihi ile örtüşmemektedir. Bu durumda, mahkemece, bu husus üzerinde durularak tenfizi istenen yabancı mahkeme kararının davalı şirkete yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda usûlünce tebliğ edilmediği, kararın kesinleşip kesinleşmediği araştırılarak ortaya çıkacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeyle yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi yerinde görülmemiş, kararın davalı yararına bozulması gerekmiştir³²."

"Davacı vekili, Almanya... Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen 12.2.2010 tarihli, 3 O 186/09 numaralı kararın kesinleştiğini ileri sürerek, tenfizine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, davanın reddini istemiştir. Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre Almanya... Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen 12.2.2010 tarihli, 3 O 186/09 numaralı kararın usûlüne uygun olarak kesinleştiği gerekçesiyle, davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararı, davalı şirket vekili temyiz etmiştir. 1-) Dava, yabancı mahkeme kararının tenfizi istemine dair olup mümeyyiz davalı tarafça, tenfizi istenilen yabancı mahkeme kararının kendilerine Lahey Sözleşmesi hükümlerine uygun olarak Adalet Bakanlığı aracılığıyla tebliğinden sonra hükmü veren yabancı mahkemeye yaptıkları itirazın, anılan mahkeme tarafından kararın kendilerine posta yoluyla daha önceden tebliğ edildiği ve bu tebliğden sonra davacının talebi üzerine diplomatik yoldan yapılan tebliğin davalıya yeni bir hak bahsetmeyeceği gerekçesiyle reddedildiği savunulmuş ve buna dair yabancı mahkeme karar fotokopileri dosyaya ibraz edilmiştir. Yabancı bir mahkeme kararının tenfiz edilmesi için öncelikle kararın usûlünce kesinleşmiş olması gerekmektedir. **Türkiye ile Almanya arasında 28.04.1972 tarihinde yürürlüğe giren 1965 tarihli Adli Yardımlaşmaya İlişkin Lahey Sözleşmesi hükümleri gereğince tebligatların diplomatik yolla yapılacağı kararlaştırılmış olup bu yolla tebliğ edilmeyen bir yabancı mahkeme ilamının kesinleşmesi mümkün bulunmamaktadır.** O halde, mahkemece davalı savunması üzerinde durularak, dava tarihi itibarıyla tenfizi istenilen kararın usûlünce kesinleşip kesinleşmediğinin araştırılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmaması, kararın bu sebeple bozulması gerekmiştir³³."

³² 11. HD, 8.5.2015, 3360/6614, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 25.6.2016).

³³ 11. HD, 3.3.2015, E. 2014/5100, K. 2015/2886, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 25.6.2016). Aynı yönde ve içerikte kararlar için bkz; 11. HD, 27.2.2015, 48/2698; 11.

Şu halde, Türkiye'de mukim bir muhataba gerçekleştirilecek tebliğ açısından, Sözleşme'nin 10'uncu maddesine dayanılması, hüküm veren mahkemeye usulüne uygun olarak çağrılmadığı gerekçesiyle bir tenfiz engeli teşkil eder.

II. Türkiye ile İngiltere Arasında 28.11.1931 Tarihinde İmzalanmış ve 28.6.1932 Tarih ve 2045 Sayılı Kanunla Onaylanmış 13.7.1933 Tarihinde Yürürlüğe Giren Mün'akit Müzaheretli Adliye Mukavelenamesi³⁴

Türkiye ile İngiltere arasında 28.11.1931 tarihinde imzalanan adli yardımlaşmaya ilişkin sözleşmenin (Müzaheretli Adliye Mukavelenamesi) 2 ila 6'ncı maddeleri arasında iki ülke arasında tebligatın nasıl gerçekleştirileceği düzenlenmiştir.

Söz konusu iki taraflı sözleşme de, 1965 tarihli Lahey sözleşmesinde olduğu gibi yalnızca hukuki ve ticari meseleler açısından geçerlidir (m. 1/1). Buna göre sözleşmenin taraflarından birinin ülkesinde düzenlenen adli ve gayri adli belgelerin diğer tarafın ülkesindeki kimselere tebliği söz konusu olunca, ilgili taraf, tebliği gereken belgelerin, kendi seçimine göre, sözleşmenin 3, 5 ve 6'ncı maddeleri hükümlerine göre muhataba tebliğini isteyebilir (m. 2).

Sözleşmenin 3'üncü maddesine göre İngiltere'den Türkiye'ye tebligat şu şekilde gerçekleştirilir:

1. Tebliğ talebi Türkiye'de ait olduğu Türk makamlarına gönderilmek üzere bir Britanya konsolosu vasıtasıyla, konsolosluğun bulunduğu ilin valisine gönderilir.

2. Gönderilen belgeyi çıkaran makamın ismi, tarafların isim ve vasıfları, muhatabın ismi, sıfatı ve adresini, ayrıca mezkur belgenin cinsi talepname de yer alır. Talepname, Türkçe olarak (tebligatın ifa edileceği ülke) yazılır.

3. Tebliğ olunacak belge Türkçe (tebligatın ifa edileceği ülke) yazılır veya söz konusu belgenin Türkçe tercümesi eklenir. Ayrıca bu tercümenin doğruluğu talebi gönderen konsolos tarafından veya ilgili ülkelerden birisinde bulunan resmi bir tercüman tarafından tasdik edilmelidir.

4. Tebliğ işlemi, tebligatın gerçekleştirileceği ülkede yetkili makam (Cumhuriyet Savcılığı) tarafından, benzer belgelerin tebliği usulüne göre veya talepname de tebliği çıkaran ülkece talep edilen ve tebligatın gerçekleştirileceği ülke düzenlemelerine aykırı olmayan bir usülle gerçekleştirilir. Belge kendisine gönderilen Türk makamı, şayet tebligatı gerçekleştirmeye yetkili değilse, kendiliğinden belgeleri yetkili makama gönderir.

5. Tebliğ talebi ancak tebliğ konusunun Türkiye'nin egemenliği ve güvenliği aleyhine olduğu gerekçesiyle reddedilebilir.

6. Talepnameyi alan makam, tebliğin nasıl gerçekleştirildiğini veya tebliğin gerçekleşmesine engel olan sebepleri de gösteren belgeyi konsolosa gönderir.

Sözleşmenin 5'inci maddesi ise tebliğ yapılacak kimsenin tebliği çıkaran devlet tabiiyetinde olması durumunu düzenlemektedir. Buna göre, muhatap,

HD, 19.2.2015, 1049/2238; 11. HD, 11.2.2015, E. 2014/16661, K. 2015/1675; 11. HD, 19.11.2014, 11212/17921; 11. HD, 13.10.2014, 10926/15376; 11. HD, 19.9.2014, E. 2013/10857, K. 2014/14103; 11. HD, 12.9.2014, E. 2013/8063, K. 2014/13692; 11. HD, 16.6.2014, 7387/11465; 11. HD, 14.3.2014, E. 2012/11228, K. 2014/5012; 11. HD, 14.3.2014, E. 2012/16190, K. 2014/5009; 11. HD, 24.2.2014, E. 2013/13760, K. 2014/3290; 11. HD, 3.6.2013, E. 2012/13465, K. 2013/11573; 11. HD, 6.4.2012, 3175/5547, www.kazanci.com (son erişim tarihi: 25.6.2016).

³⁴ RG: 5.7.1932, S. 2142.

tebliği çıkaran ülke tabiiyetinde ise, tebliğ konusu belge, herhangi bir zor kullanma olmaksızın, tebliğin gerçekleştirileceği devlet tarafından herhangi bir müdahalede de bulunulmaksızın, tebliği çıkaran tarafın diplomatik temsilcisi veya konsolosluk görevlileri aracılığıyla tebliğ edilebilir. Ancak bu durumda belgenin, tebliğin gerçekleştirileceği ülke dilinde olması veya bir tercümesinin eklenmesi gerekir.

Sözleşmenin 6'ncı maddesi ise muhatabın tebliği çıkaran ülke tabiiyetinde olması ve tebliği çıkaran ülke hukukuna göre geçerli bir usul olarak kabul edilmesi durumunda, posta yoluyla dahi tebliğin gerçekleştirilmesine imkân tanımaktadır. Şu halde Türkiye'de bir İngiliz vatandaşa gerçekleştirilecek tebligat, İngiliz hukukunda geçerli bir tebliğ usulü olarak kabul edilmesi durumunda posta yoluyla dahi icra edilebilir.

III. Tebligat Kanunu'nun 26'ncı Maddesi Uyarınca Tebligat

7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 26'ncı maddesi iki ve çok taraflı anlaşmalar ile mütekabiliyet hallerini saklı tutarak Türkiye'de bulunan yerli ve yabancı kimselere yapılacak tebligatı düzenlemektedir.

Söz konusu hükme göre, yabancı bir ülke tarafından çıkarılan tebligat, ilgili ülkenin büyükelçiliği aracılığıyla doğrudan, konsoloslugu tarafından ise, konsoloslugin bulunduğu yer valiliği aracılığıyla Dış İşleri Bakanlığına gönderilir. Dış İşleri Bakanlığı, tebliğ gerçekleştirecek yetkili mercie gönderir ve tebliğ işlemini takiben ve tasdikli olarak aynı yolla iade edilir.

7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 26'ncı maddesinin iki ve çok taraflı anlaşmaları saklı tutması ve Türkiye ile İngiltere arasında hem iki taraflı hem de çok taraflı sözleşme bulunması nedeniyle, tebligatların yukarıda açıklanan 1965 tarihli Lahey sözleşmesi hükümlerine veya 28.11.1931 tarihinde yapılan Müzaheretli Adliye Mukavelenamesi hükümlerine göre gerçekleştirilmesi gerekir.

IV. Tebligatın İncelenen Yöntemlere Göre Gerçekleştirilmemesinin Sonucu

İngiltere'den Türkiye'deki bir kimseye karşı gerçekleştirilen tebligatın, Lahey sözleşmesi hükümlerine veya İngiltere ve Türkiye arasındaki iki taraflı anlaşmaya aykırı olması durumunda, tebliğ sonucunun doğup doğmayacağı tartışması ortaya çıkar. Nitekim Tebligat Kanunu'nun 32'nci maddesinde, Kanun'da öngörülen usule uyulmasa dahi, tebliği çıkarmaya yetkili makamca çıkarılan tebliğ konusunu muhatap öğrenmişse, tebligat öğrenildiğinin beyan edildiği tarihte yapılmış sayılır hükmünü içermektedir. Bu noktada söz konusu hükmün yurt dışından gerçekleştirilmeye çalışılan ve fakat milletlerarası sözleşmelere aykırılık teşkil eden tebliğ yöntemleri açısından uygulanıp uygulanmayacağı sorunu ortaya çıkar.

İngiltere'den Türkiye'ye gerçekleştirilen adli tebligatlarda, yukarıda incelenen sözleşme hükümleri dikkate alınmaksızın muhataba ulaşılmaya çalışılan hallerde, Tebligat Kanunu'nun 32'nci maddesi uygulama imkanına sahip değildir. Bu durumda tebligat Türk hukuku açısından sonuç doğurmaz³⁵. Zira artık

³⁵ "Lahey'de aktedilen 1965 tarihli tebligat sözleşmesi 9.9.1971 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti tarafından da onaylanmış ve 28.4.1972 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (23.3.1972 tarihli ve 17.6.1972 tarihli Resmi Gazete) Sözleşmeler uyarınca Türk Vatandaşı olsa dahi, muhataba Almanya'da yapılacak tebligatlarda bu sözleşmeler kural-

usûlsüz bir tebligat değil geçersiz (yok hükmünde) bir tebligat söz konusu olmaktadır³⁶. Yukarıda zikredilen tebligat yöntemlerine hiç başvurulmaksızın gerçekleştirilmeye çalışan tebligat usûlsüz değil geçersiz (yok hükmünde) olmadığından Tebligat Kanunu'nun 32'nci maddesinin uygulama imkanı bulunmadığından, muhatabın tebliğ konusuna muttali olmasının bu anlamda geçersiz tebligat geçerli kılması ve herhangi bir hukuki sonuç doğurması söz konusu olamaz. Yukarıda zikredilen Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere, örneğin bu şekilde elde edilen bir mahkeme kararının, Türkiye'de tenfizine karar verilemez.

Tebligat Kanunu'nun 32'nci maddesi, ancak yukarıda zikredilen yöntemlere göre tebliğ evrakı Türkiye'deki yetkili makama gönderilmiş ve yetkili makamın Türk tebligat hukuku kurallarına göre tebligatın gerçekleştirilmesi sırasında Tebligat Kanunu hükümlerine aykırı hareket etmesi durumunda uygulama imkanına sahip olur. Örneğin, merkezi makamın evrakı tebliğ için gönderdiği Cumhuriyet Savcılığı, tebliğ evrakını PTT aracılığıyla tebliğ etmiş, ancak posta memuru Tebligat Kanunu'ndaki usûle aykırı olarak tebliği gerçekleştirmişse, muhatabın tebliğ konusunu öğrendiğini beyan ettiği tarihte tebliğ yapılmış sayılır.

Sonuç

İngiltere'den Türkiye'ye adli bir belgelerin tebliğ edilmesi açısından mevcut milletlerarası sözleşmeler ve kanuni düzenlemelerin incelendiği söz konusu çalışmada, şu sonuçlara varılmıştır:

1. İngiltere'de açılan bir davada (veya çekişmesiz yargı işinde) mahkemeye sunulan dava (veya başvuru) dilekçesinin Türkiye'deki bir tarafa usûlüne uygun olarak tebliğ edilmesi açısından, mevcut Yargıtay kararları da dikkate alındığında, ya 1965 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi hükümlerine göre veya Türkiye ile İngiltere Arasında 28.11.1931 Tarihinde İmzalanmış ve 28.6.1932 Tarih ve 2045 Sayılı Kanunla Onaylanmış 13.7.1933 Tarihinde Yürürlüğe Giren Mün'akit Müzaheret Adliye Mukavelenamesi hükümlerine göre gerçekleştirilmesi gerekir.

2. Lahey sözleşmesinin 10'uncu maddesi hem adli belgelerin posta vasıtası ile doğrudan tebligatın gerçekleştirileceği kişiye gönderilmesine hem adli belgelerin, tebligatı çıkaran ülkenin ülkenin tebligat çıkarmaya yetkili makama (yargısal makamlar, görevliler, diğer yetkili kimseler) tarafından, tebligatın yapı-

lanna uymak zorunludur. 1965 tarihli tebligat sözleşmesinin 10. maddesinde muhatabın bulunduğu ülkenin itiraz etmemesi halinde posta ile ve iadeli taahhütlü mektup biçiminde tebligat yapılmasına müsaade edilmiş ise de, Almanya bu yolla tebligata müsaade eden ülkeler arasında yoktur. Ne varki davalıya iadeli taahhütlü mektupla doğrudan yapılan tebligat biçim iç hukukumuz yönünden de tebligat kanununa uygun değildir. Bu itibarla usûle ve yasaya aykırı olarak Almanya'da davalıya iadeli taahhütlü mektup postası ile doğrudan yapılan tebligat hukuki sonuç doğurmaz." 2. HD, 11.9.2000, 8144/9967; "Bu durumda mahkemenin davalıya gerek Tebligat Kanunu ve Tüzüğü'ne, gerekse de 1965 tarihli Lahey sözleşmesine aykırı biçimde yaptığı tebliğ tarihi dahi gösterilmediği gibi HUMK.nun 213 ve 377 inci maddelerine de uygun bulunmayan tebligatın, geçerli olduğunun kabul edilmeyeceği aşıkardır." HGK, 8.2.1995, E. 1994/2-559, K. 1995/60. Aynı yönde bkz. 2. HD, 31.10.1997, 10073/11618, www.hukukturk.com (son erişim tarihi: 26.6.2016).

³⁶ Ayrımcı açısından bkz. Kuru, s. 855.

lacağı ülkedeki ilgili makama (yargısal makam, görevli veya diğer yetkili kimse-ler) doğrudan gönderilmesine hem de yargılama ile ilgili herhangi bir kişinin, doğrudan tebligatın gerçekleştirileceği ülkedeki yargısal makamlar, görevliler veya diğer yetkili makamlar vasıtasıyla tebligatı gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır. Ancak Lahey sözleşmesinin 10'uncu maddesi taraf devletlerin burada zikredilen tebligat hükümlerine çekince koyabilmesine imkân tanımaktadır. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti, 10'uncu maddede öngörülen bütün tebligat usüllerini reddetmiştir³⁷. Bu nedenle, 10'uncu madde hükmünün, İngiltere'den Türkiye'deki bir kimseye karşı gerçekleştirilecek tebligatlar açısından uygulama imkanı yoktur. İngiltere'den Türkiye'de bulunan bir kimseye yapılacak tebligatlar açısından uygulama imkanı bulunan Türkiye ve İngiltere arasındaki iki taraflı sözleşme de (m. 6), doğrudan posta yolu ile tebligata, muhatabın yalnızca tebligatı çıkaran ülke tabiiyetinde bulunması koşuluyla izin vermektedir. Şu halde, İngiltere'den Türkiye'deki bir kimseye, ilgili kimse İngiltere tabiiyetinde olmadıkça, posta yolu ile tebligat yapılamaz.

3. Şu halde İngiltere'de görülmekte olan bir dava çerçevesinde Türkiye'de mukim bir kimseye gerçekleştirilecek tebligat,

a. Lahey Sözleşmesi hükümlerine göre (m. 3-6) hazırlanacak talepnamayla, Türkiye'deki merkezi makam (Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü) aracılığıyla, Türk tebligat hukuku kurallarına göre gerçekleştirilir veya

b. Lahey Sözleşmesi hükümlerine göre (m. 9), İngiltere'deki resmi makam, tebliğ konusu evrakı ve talebi, önce kendi dış işleri bakanlığına gönderir, dış işleri bakanlığı ise tebligatın gerçekleştirileceği ülkedeki konsolosluk temsilcisine ilgili evrakı iletir. Konsolosluk temsilcisi de Türkiye'de bu amaçla yetkilendirilen makama evrakı iletir ve o makam tebligatın yapılacağı şahsa tebligatı Türk tebligat hukuku kurallarına göre gerçekleştirir veya

c. Türkiye ile İngiltere Arasında 28.11.1931 Tarihinde İmzalanmış ve 28.6.1932 Tarih ve 2045 Sayılı Kanunla Onaylanmış 13.7.1933 Tarihinde Yürürlüğe Giren Mün'akit Müzaheretli Adliye Mukavelenamesi'nin 3'üncü maddesi uyarınca öncelikle Türkiye'deki Britanya Konsolosluğu vasıtasıyla tebligatın yapılacağı yerin valisi üzerinden, Türkiye'deki yetkili makam tarafından, Türk tebligat hukuku kurallarına göre gerçekleştirilebilir veya

d. Tebligatın gerçekleştirileceği kişi İngiliz tabiiyetinde ise, İngiliz hukukunda geçerli bir tebliğ usulü olarak kabul edilmesi durumunda posta yoluyla da gerçekleştirilebilir.

4. Tebligatın yukarıda zikredilen dışında bir yöntemle gerçekleştirilmesi, bu çerçevede noter ve/veya noter vasıtasıyla muhtara verilmek suretiyle gerçekleştirilebilmesi mümkün değildir.

5. Kural olarak tebligatın geçerliliği açısından tebliğin yapılacağı kimse- nin, tebliğ usulünü ve tebliğ evrakını kabul etmesinin veya reddetmesinin bir önemi yoktur. Ancak Lahey sözleşmesinin yukarıda incelenen 5'inci maddesi uyarınca, tebligatın gerçekleştirileceği ülke merkezi makamı, muhatabın kabul etmesi durumunda, herhangi bir usul takip edilmeksizin salt bir teslim yoluyla da tebligatı gerçekleştirilebilir. Ancak muhatap kabul etmez ise, tebligatın yine merkezi makamın hukukuna göre gerçekleştirilmesi icap eder.

³⁷ Bkz. 20.2.1973 tarih ve 14454 sayılı Resmi Gazete. Ayrıca bkz. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=425&disp=resdn> (son erişim tarihi: 26.6.2016).

6. İngiltere'den Türkiye'deki bir kimseye karşı gerçekleştirilen tebligatın, Lahey sözleşmesi hükümlerine veya İngiltere ve Türkiye arasındaki iki taraflı anlaşmaya aykırı olması durumunda, tebligat Türk hukuku açısından sonuç doğurmaz³⁸. Yukarıda zikredilen Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere, bu şekilde elde edilen bir mahkeme kararının, örneğin Türkiye'de tenfizine karar verilemez. Bu noktada Tebligat Kanunu'nun 32'nci maddesi uygulama imkanına sahip değildir, zira bu durumda usülsüz bir tebligat değil geçersiz (yok hükmünde) bir tebligat söz konusu olmaktadır.

7. Yukarıda zikredilen tebligat yöntemlerine (Özet: 3a, 3b, 3c, 3d) hiç başvurulmaksızın gerçekleştirilmeye çalışan tebligat usülsüz değil geçersiz olduğundan Tebligat Kanunu'nun 32'nci maddesinin uygulama imkanı bulunmadığından, muhatabın tebliğ konusuna muttali olmasının bu anlamda geçersiz tebligat geçerli kılması ve herhangi bir hukuki sonuç doğurması söz konusu olamaz.

8. Tebligat Kanunu'nun 32'nci maddesi, ancak yukarıda zikredilen yöntemlere göre (Özet: 3a, 3b, 3c, 3d) tebliğ evrakı Türkiye'deki yetkili makama gönderilmiş ve yetkili makamın Türk tebligat hukuku kurallarına göre tebligatın gerçekleştirilmesi sırasında Tebligat Kanunu hükümlerine aykırı hareket etmesi durumunda uygulama imkanına sahip olur. Örneğin, merkezi makamın evrakı tebliğ için gönderdiği Cumhuriyet Savcılığı, tebliğ evrakını PTT aracılığıyla tebliğ etmiş, ancak posta memuru Tebligat Kanunu'ndaki usüle aykırı olarak tebliği gerçekleştirmişse, muhatabın tebliğ konusunu öğrendiğini beyan ettiği tarihte tebliğ yapılmış sayılır.

KAYNAKÇA

Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar-Ayvaz, Medeni Usul Hukuku, Ankara, 2016.

Gonca G. Bozdağ, "1965 Tarihli Lahey Sözleşmesi Bakımından Tebligat Kanunu'na İlişkin Bazı Sorunlar", GÜHFD, Cilt: 20, Sayı 2, 2016, s. 269-310.

Seyithan Deliduman, Tebligat Hukuku Bilgisi, Ankara, 2012.

Baki Kuru, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, İstanbul, 2016.

Timuçin Muşul, Tebligat Hukuku, Ankara, 2013.

³⁸ "Lahey'de aktedilen 1965 tarihli tebligat sözleşmesi 9.9.1971 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti tarafından da onaylanmış ve 28.4.1972 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (23.3.1972 tarihli ve 17.6.1972 tarihli Resmi Gazete) Sözleşmeler uyarınca Türk Vatandaşı olsa dahi, muhataba Almanya'da yapılacak tebligatlarda bu sözleşmeler kurallarına uyamak zorunludur. 1965 tarihli tebligat sözleşmesinin 10. maddesinde muhatabın bulunduğu ülkenin itiraz etmemesi halinde posta ile ve iadeli taahhütlü mektup biçiminde tebligat yapılmasına müsaade edilmiş ise de, Almanya bu yolla tebligata müsaade eden ülkeler arasında yoktur. Ne varki davalıya iadeli taahhütlü mektupla doğrudan yapılan tebligat biçiminde de tebligat kanununa uygun değildir. Bu itibarla usüle ve yasaya aykırı olarak Almanya'da davalıya iadeli taahhütlü mektup postası ile doğrudan yapılan tebligat hukuki sonuç doğurmaz." 2. HD, 11.9.2000, 8144/9967; "Bu durumda mahkemenin davalıya gerek Tebligat Kanunu ve Tüzüğü'ne, gerekse de 1965 tarihli Lahey sözleşmesine aykırı biçimde yaptığı tebliğ tarihi dahi gösterilmediği gibi HUMK.nun 213 ve 377 inci maddelerine de uygun bulunmayan tebligatın, geçerli olduğunun kabul edilmeyeceği aşıkardır." HGK, 8.2.1995, E. 1994/2-559, K. 1995/60. Aynı yönde bkz. 2. HD, 31.10.1997, 10073/11618, www.hukukturk.com (son erişim tarihi: 26.6.2016).

Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/Muhammet Özeker, *Medeni Usul Hukuku*, Ankara, 2013.

Cemal Şanlı/Emre Esen/İnci Ataman-Figanmeşe, *Milletlerarası Özel Hukuk*, İstanbul, 2013.

Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, Cilt 1, Ankara, 2016.

Gümrah Toker, "15 Kasım 1965 Tarihli "Hukuki veya Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair Lahey Sözleşmesi" Uyarınca Tebligat Yapılması", *DEÜHFMD*, Cilt:13, Sayı 2, 2011, s. 107-152.

Ejder Yılmaz, *Tacar Çağlar*, Tebligat Hukuku, Ankara, 2013.

Conclusions and Recommendations of the Special Commission on the practical operation of the Hague Service, Evidence and Access to Justice Conventions (20-23 May 2014).

Conclusions and Recommendations of the 2009 Special Commission on the practical operation of the Hague Apostille, Service, Taking of Evidence and Access to Justice Convention.

Conclusions and Recommendations of the Special Commission of October-November 2003.

Report on the work of the Special Commission of April 1989 on the operation of the Hague Service and Evidence Conventions.

Report on the work of the Special Commission on the operation of the Hague Service Convention (December 1977).

Comment Service of Process Abroad under the Hague Convention, *Marquette Law Review*, Vol. 71, <http://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1810&context=mulr>

Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Genelge No: 63/3, <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/genelgeler/63%20-%203.pdf>

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=33>

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17>

www.kazanci.com

www.hukukturk.com